

KI A BÜNÖS?

GOBBY FEHÉR GYULA MONODRAMAJANAK BEMUTATÓJA
AZ ÚJVIDEKI SZÍNHÁZBAN

A monodrámáról azt tartják szakmai körökben, hogy az a szerepekhez, feladatokhoz nem jutó színész végső menedéke, próbatétele, amelynek művészi sikere a legtöbb esetben előre megkérdőjelezett.

A monodrámát sokan nem tartják színházi műfajnak, inkább csak alkalomnak egy-egy színészyenítés bravúros önmagacsillogtatására, vagy tragikus kísérletnek az el nem ismert állítólagos tehetség bizonyítására.

A monodráma az utóbbi esztendőben igen divatossá vált. Egymás után születnek a produkciók a legszélesebb műfaji skálán és a legkülönbözőbb értékű nyersanyagok (szövegek) felhasználásával.

A bemutatott monodrámák többsége nem drámanak és nem is színpadra íródott, hanem különböző irodalmi műfajok adaptációjának alapján született.

Az Újvidéki Színház legújabb bemutatója és annak egyetlen szereplője, AROK FERENC, rácafólt mindezekre.

Gobby Fehér Gyula *Bűnös-e a szél?* című színpadi műve eredetileg is monodrámának íródott, Arok Ferenc pedig (már másodsor, hiszen pár évvel ezelőtt nagy sikerrel játszotta Domonkos István monodráma-adaptációját az *En lennit*) a színházában kapott nagy feladatai mellett készült erre a szerepre. Egyénisége és tehetsége bizonygatására sem volt szüksége, mert színészi értékeit hosszú évek óta ismerjük és becsüljük.

A Pataki László által rendezett és Franyó Zsuzsa dramaturgiai segítségével létrejött előadás meghagyja a címben feltett kérdést: Bűnös-e a Szél? A néző nem tudja meg, vajon a három különböző embernek (a Vizsgálóbírónak, a Cellatársnak és a Mamának) háromféleképpen elmondott vallomás közül melyik történet tartalmazza a legtöbb igazságot. Így azután egy ember drámája, „aki semmiképpen sem óhajt megfoghatóvá lenni”, valóban megfoghatatlanná válik.

Nemcsak a dráma értelmezése, hanem a formai elemek zavarossága is elősegítette egy komolyabb mondanivaló kidomborodását.

Hupkó István diszlete a végletekig stilizált, meghatározatlanságában alkalmazható lenne egy — minden realizmustól mentes, gondolati síkon futó — belső konfliktus kivetésére és megjelenítésére. A második részben az elemek átcsoportosítása azonban felesleges és zavaró, mert meghatározatlansága megszűnik, materializálódik és jellegtelen illusztratív díszletté degenerálódik.

Ezt a kettősséget tükrözi a kosztüm használata és a játéktílus is.

A stilizálnak mondható fekete öltöny materializálódik a vetkőzési jelenetben, a selyempizsama realizmusa pedig ismételen kizökkent bennünket egy gondolati síkon folyó monológdráma régióiból.

A realista, sekélyes (néhol vígjátéki) és a gondolati, belső konfliktus keveréke lett így az előadás. A színész partnerkeresése, az időnként megjátszott (nem létező) hallgató, majd az attól való teljes megszabadulás és a túlzottan megelevenített részek közötti zavaró ellentét ugyancsak hozzájárult ahhoz, hogy a néző nem tudja, a gondolatok belső konfliktusának drámáját látja-e, vagy egy realista, hallgatag partnereknek háromféleképp tolmácsolt történet-füzér színészbravúráját.

Ilyenfajta kettősség érezhető a szöveg értelmezésében is. A belső konfliktusok és a külső megnyilvánulások ellenhatására a társadalmi háttér, a társadalmi ellentmondások jelenléte, az emberi magatartás kérdése nagymértékben háttérbe szorult és az összecsapás központjába így egy

banális háromszög-történet áll, amely gyilkossággal (?) végződik. A konfliktus okozója pedig Elza, az áldozat felesége és hősünk, azaz Szél szeretője lesz, akiről sajnos szintén nem derül ki az igazság, nem tudjuk meg, méltó-e erre a szerepre.

Az alapkérdés marad tehát tisztázatlan, s ezáltal a mondanivaló erőlen: miért meséli el Szél háromféleképpen a történetét?

Arok Ferenc — a szó legszorosabb értelmében egyedül a színpadon — küszködik mindezekkel az ellentmondásokkal és felhasználva színészi tapasztalatait, rutinját, teljes színészi eszköztárát előadást teremt.

Egy ember három arcát mutatja be, melyek közül a második, a Celatárs előtt megjátszott vagány-figura áll színészi egyéniségéhez legközelebb, de nem marad adós a másik két tétel mélyebb, összetettebb és őszintébb pillanataival sem. A már említett koncepcióból fakadóan sok helyen zavaró a partnerkeresés, vagy a túlgesztikulált, feleslegesen és magyarázóan túljátszott illusztráló részlet, mint például az egyébként színészilag legteljesebb harmadik tételben előadott rész, a gyilkosság mindhárom résztvevőjének megszemélyesítése.

Arok Ferenc érdeme, hogy mindvégig ébren tartja figyelmünket, érdeklődésünket a hős gondolatai, hazugságai, igazságai, magatartási konfliktusai iránt.

Művészi fegyelmét és alázatát példázza az is, hogy a bemutatót követő előadás harminc széket nyikorgató, sétáló és egymáson szórakozó gyermeknézője előtt is színházat, előadást tudott teremteni.